

МОВОЗНАВСТВО

УДК 81.411.21

Р. Слободський, студ.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ

ПЕРЕКЛАД КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕРМІНІВ СФЕРИ КІБЕРБЕЗПЕКИ З АРАБСЬКОЇ МОВИ УКРАЇНСЬКОЮ

Вивчено особливості перекладу специфічної лексики у сфері кібербезпеки з арабської мови українською. Головну увагу зосереджено на розгляді способів перекладу комп'ютерних термінів у цій сфері. Матеріалом дослідження послужили арабські тексти, які стосуються кіберзлочинності, хакерів та інформаційної безпеки комп'ютерних систем. Виявлено, що вибір прийому перекладу залежить від структури терміна. Висловлено припущення щодо найпоширеніших прийомів перекладу простих і складних комп'ютерних термінів у межах сфери кібербезпеки.

Ключові слова: комп'ютерний термін, переклад, кібербезпека, інформаційна безпека, комп'ютерні системи.

Важливість і необхідність використання комп'ютерної техніки в сучасному житті не викликає сумнівів. У наш час вивчення комп'ютерної термінології стало невід'ємною частиною життя суспільства. Проблеми вивчення комп'ютерної термінології постійно поглиблюються проникненням комп'ютерної техніки в усі сфери діяльності суспільства.

Розвиток сучасного суспільства неможливий без широкого впровадження комп'ютерів, подібне спостерігається і в арабських країнах.

В Україні не було написано досліджень, які б аналізували тенденції процесу становлення сучасних арабських терміносистем у сфері комп'ютерів та оглядали б тексти у сфері кібербезпеки, немає і перекладів термінологічного вокабуляру цієї сфери, який безперервно поповнюється.

Метою роботи є вивчення лексичних особливостей текстів у сфері інформаційної безпеки комп'ютерних систем і розгляд способів перекладу комп'ютерних термінів. Загалом до термінології сфери кібербезпеки можна відносити слова та словосполучення, які позначають поняття, які безпосередньо пов'язані з кіберзлочинністю, інформаційною безпекою, Інтернетом тощо. Крім того, до лексики сфери кібербезпеки слід віднести терміни з інших галузей, які вживаються у зв'язку з комп'ютерними поняттями (наприклад, فيروس у комп'ютерній сфері – комп'ютерний вірус).

До термінології сфери кібербезпеки можуть належати не лише слова та словосполучення, що позначають поняття даної сфери, а й також деякі запозичення з інших мов (наприклад, а هاکر – хакер (походить від англ. hacker від to hack – "зламувати"); مودم – модем (від англ. modem: скорочення від модулятор-демоулятор); ويب – веб (від англ. Web від словосполучення World Wide Web букв. "Всесвітня павутина"); إنترنت – Інтернет (від англ. Internet (букв. "Міжмережєвий")); كومبيوتر – комп'ютер (від англ. computer "обчислювач, комп'ютер"); بريد – пошта (від veredes (латинськ.) або beredos (грец.)); سبام – спам (походить від марки м'ясних консервів "SPAM").

Зміни складу комп'ютерної лексики й лексики кібербезпеки, особливо її безперервне поповнення, випадання з неї низки слів, зміна значень, тісно пов'язані з безперервним розвитком інформаційних технологій, а разом із ними – кіберзлочинності. Ознайомившись із книгою "Фішинг: способи та заходи протидії" (الإصطياد "الاصطياد") [3], що була випущена для арабів, які користуються Інтернетом, і яка повністю охоплює сферу інформаційної безпеки комп'ютерних систем, ми можемо позначити основні галузі функціонування термінології сфери кібербезпеки. Сучасна арабська термінологія кібербезпеки включає сферу комп'ютерних технологій; охоплює терміни, які пов'язані зі злочинами у сфері інформаційних технологій, що включають поширення шкідливих вірусів, зламвання паро-

лів, фішинг, шкідливе втручання в роботу систем, і з тими, хто здійснює ці атаки (فيروس – вірус; / الاصطياد الإلكتروني – фішинг; دودة حاسوب – комп'ютерний хробак; البرامج الخبيثة – шкідливі програми; برنامج التجسس – програма-шпигун, шпигунське ПЗ; مخرب – крекер, комп'ютерний зламувач; هجمة المعجم / هجمة القاموس – перебір за словником); терміни, пов'язані із захистом комп'ютерних систем від вищезгаданих атак (جدار الحماية – фаєрвол, мережєвий екран; التحديثات الأمنية – патчі для вирішення певних проблем, усунення недоліків безпеки ПЗ; оновлення безпеки); терміни, які пов'язані з тим, як працюють комп'ютерні системи й Інтернет (اسم النطاق – доменне ім'я; قاعدة بيانات – база даних; عنوان بروتوكول الإنترنت / عنوان أي بي – IP-адреса).

При розгляді прийомів перекладу ми спиратимемося на класифікацію перекладацьких трансформацій В. Комісарова [2]: лексичні, граматичні й лексикограматичні групи. Лексичні трансформації об'єднують прийоми транскрибування і транслітерації, калькування і лексико-семантичної заміни. Граматичні трансформації – прийоми синтаксичного уподібнення, членування речень, об'єднання речень, граматичні заміни. Лексикограматичні трансформації – антонімічний переклад, експлікація (описовий переклад) і компенсація [2]. Виділені Л. Бархударовим додавання, опущення і компресія нами були віднесені до лексико-семантичних заміни того чи іншого виду [1, с. 121, 230]. У деяких випадках арабськомовні комп'ютерні терміни мають стійкі відповідності в українській мові, що не мають збігів у семантиці своїх компонентів.

Як прості (однослівні), так і багатоконпонентні терміни можуть перекладатися всіма вищезгаданими способами. Розглянемо по черзі прийоми перекладу простих і складних термінів із наведенням прикладів з книги "Фішинг: способи та заходи протидії" [3].

1) Лексико-семантичні заміни (конкретизація, генералізація, модуляція) – переклад лексичних одиниць оригіналу шляхом використання при перекладі одиниць вихідної мови (ВМ), значення яких не збігається зі значеннями вихідних одиниць, але може виводитися з них за допомогою певного типу логічних перетворень [2].

Модуляція, або смисловий розвиток – заміна лексеми ВМ одиницею мови перекладу (МП), значення якої логічно виводиться зі значення вихідної одиниці [2]. Наприклад: غير المرغوبة رسائل البريد الإلكتروني – спам; تحديثات – патчі; البريد الإلكتروني المبني على الشبكة العالمية – веб-мейл, веб-пошта.

Конкретизація – заміна лексеми ВМ із більш широким предметно-логічним значенням лексемою МП із більш вузьким значенням [2]. Наприклад: صندوق حوار – діалогове вікно; حلقات النقاش – дошки обговорень (на форумі); التصفح – трафік; استعلام – запит.

Генералізація – заміна одиниці ВМ, яка має більш вузьке значення, одиницею МП із більш широким значенням [2]: ضعف ثغرة / – уразливість.

2) Калькування – переклад лексичних одиниць оригіналу шляхом заміни її складових частин (морфем або слів) їхніми лексичними відповідниками в МП [2]. Наприклад: تصفية – фільтрування; اسم المستخدم – ім'я користувача; برامج التجسس – шпигунські програми; حفل نصي – текстове поле; القائمة السوداء – система доменних імен; نظام أسماء النطاقات – чорний список.

3) Експлікація або описовий переклад – це трансформация, за якої лексична одиниця ВМ замінюється словосполученням, яке дає більш-менш повне пояснення цього значення на МП [2]: التصديق الثنائي – двофакторна аутентифікація; مانع النوافذ المنبثقة – блокувальник спливаючих вікон; التعرف على الحروف ضوئيًا – оптичне розпізнавання символів.

4) Граматична заміна – спосіб перекладу, за якого граматична одиниця ВМ перетворюється на одиницю МП з іншим граматичним значенням через розбіжність у мовах частин мови, чисел іменників та інших форм граматичних категорій [2]: البرمجة عبر المواقع – міжсайтовий скриптинг; الرسائل غير المرغوبة المعتمدة على الصور / السبام المعتمد على الصور – графічний спам.

5) Транскрипція і транслітерація – способи перекладу лексичної одиниці оригіналу шляхом відтворення її форми за допомогою літер МП [2]. За транскрипції відтворюється її звукова форма, за транслітерації – графічна: هاکر – хакер; كومبيوتر – комп'ютер; سبام – спам; إنترنت – Інтернет; بروتوكول الإنترنت – Інтернет протокол, IP-протокол; روتكيت – руткіт (програма для приховування присутності зловмисника або шкідливої програми у системі); بوت الإنترنت – інтернет-бот; فيروس الكمبيوتر – комп'ютерний вірус; ويب – веб.

Розглянемо далі синтаксичні способи перекладу багатокomпонентних термінів. Вони можуть перекладатися:

1. За допомогою аналогічної препозитивної атрибутивної групи (послідовний переклад) [2]. Наприклад: قاعدة بيانات – база даних; عميل البريد الإلكتروني – клієнт електронної пошти; هجمة الرجل في الوسط – атака посередника.

2. За допомогою перестановки компонентів. Наприклад: برنامج الحماية – захисна програма, антивірус; محرك البحث –

пошукова система; برنامج التجسس – програма-шпигун, шпигунське програмне забезпечення; شريط العنوان المزيف – підроблений, фейковий адресний рядок.

3. За допомогою використання дієприкметникових зворотів. Наприклад: رسائل البريد الإلكتروني المرندة – повернені листи електронної пошти.

4. За допомогою описового перекладу. Наприклад: التصديق الثنائي – двофакторна аутентифікація.

Отже, нами було встановлено, що вибір прийому перекладу залежить від структури терміна. Найбільш поширеними прийомами перекладу простих і складних комп'ютерних термінів сфери кібербезпеки є модуляція, генералізація та конкретизація, калькування й описовий переклад.

Основне призначення одиниць арабської комп'ютерної термінології – номінація понять комп'ютерної сфери. Арабська термінологія сфери кібербезпеки – сукупність термінів, що позначають поняття, які функціонують в основному в галузі комп'ютерних технологій.

Список використаних джерел

1. Бархударов Л. С. Язык и перевод (Вопросы общей и частной теории перевода). М.: Международные отношения. 1975. 240 с.
2. Комиссаров В.Н. Теория перевода (лингвистические аспекты). URL: http://www.classes.ru/grammar/43.Teoriya_perevoda_Lingvicticheskiye_aspekty/extfile/help2/html/-_29.html.
3. الغنير، خالد بن سليمان، الاصطيات الإلكترونية: الأساليب و الإجراءات المضادة/ خالد سليمان عبد الله. الغنير – الرياض، 1429 هـ، رقم الإيداع: 1429/5884، الطبعة الأولى، 2009 م. – ردمك: 8

References

1. Barhudarov L.S. Yazyk i perevod (Voprosy obschey i chastnoy teorii perevoda) / L. S. 3. Barhudarov. Moskva : Mezhdunarodnie otnosheniya, 1975. 240 s.
2. Komissarov V.N. Teoriya perevoda (lingvisticheckie aspekty). URL: http://www.classes.ru/grammar/43.Teoriya_perevoda_Lingvicticheskiye_aspekty/extfile/help2/html/-_29.html.
3. Al-Gahthyr, Khalid bin Sulyman, al-astyad al-elktruwnyyi: al-asalyb wa al-ejra'at al-mudadh/ Khalid Sulyman 'AbdAllah Al-Gahthyr – Ar-Ryad, 1429 h, rqm al-eyda'e: 5884/1429, al-tb'eh alawla, 2009 m. – rdmk: 8-1453-00-603-978.

Надійшла до редколегії 19.09.18

R. Slobodskyi, stud.
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv

TRANSLATION OF THE COMPUTER TERMS OF THE CYBERSECURITY SPHERE FROM ARABIC INTO UKRAINIAN

The article is devoted to the study of the particularities of the translation of a specific vocabulary in the field of cybersecurity from Arabic into Ukrainian. The main focus lies on considering of methods of translation of computer terms of the cybersecurity sphere. The materials of the study were Arabic texts which concern cybercrime, hackers and information security of computer systems, and the work of Arabic researchers in Arabic. In Ukraine there are no researches that would analyze the trends of the formation of modern Arabic terminology systems in the field of computers and review texts in the field of cybersecurity, or translate the terminology vocabulary of this sphere, which is constantly being replenished. The author highlights the necessity of learning of computer terminology in the modern world. The work indicates the main areas of the functioning of the terminology of the sphere of the information security of computer systems. Changes in the composition of computer vocabulary and vocabulary of the sphere of information security of computer systems, especially its continuous replenishment, loss of a number of words, changes of meanings, are closely linked to the continuous development of information technology and cybercrime with it. When considering the methods of translation, the article relies on the classification of translation transformations of the researcher V. Komisarov who systematized the translation techniques: in the classification he highlights lexical, grammatical and lexical-grammatical groups. The article reveals that the choice of the methods of translation depends on the structure of the term. The author makes assumptions about the most common methods of translation of simple and complex computer terms within the sphere of the information security of computer systems and defines the term "Arabic terminology of the sphere of cybersecurity". The main purpose of units of Arabic terminology of the computer sphere is the nomination of the notions of the computer sphere.

Keywords: computer term, translation, cybersecurity, information security, computer systems.